

Lektiehjælp og faglig fordybelse – en case

Af Annette Søndergaard Gregersen

Korrekt citering af denne artikel efter APA-systemet
(American Psychological Association System, 7th Edition):
Gregersen, A. S. (2020). Lektiehjælp og faglig fordybelse. *Learning Tech - Tidsskrift for læremidler, didaktik og teknologi*, (7), 154-177.
DOI 10.7146/lt.v5i7.116126

Abstract

Denne artikel præsenterer et case-studie om folkeskolereformens krav om ”lektiehjælp og faglig fordybelse”. Lektielæsning og hjemmearbejde har traditionelt stor fylde i skolens hverdag hos både lærere og elever. Ikke desto mindre er lektier et praksisfelt, som er underbelyst i dansk skoleforskning. Artiklen har til formål at undersøge mulige didaktiske forandringsprocesser og bidrage med ny empirisk forskning om, hvad organisering og implementering af reformtiltaget medfører for læreres planlægning og gennemførelse af lektietid og hjemmearbejde og elevers læring og faglige fordybelse med inddragelse af analoge og digitale læremidler i den obligatoriske lektietid på skolen.¹

Homework without in-depth study

This article presents a case study on the primary school reform’s demands for ”homework assistance and in-depth study”. Homework has traditionally played an important role in the everyday life of both teachers and students. Nonetheless, homework is an area of practice that has not been significantly investigated in Danish school research. The article aims to explore possible didactic change processes and contribute new empirical research on what the organization and implementation of the reform measure entails for teachers’ planning and implementation of homework and in-depth study, with the inclusion of analogue and digital learning materials in the compulsory homework period at school.

Lektiehjælp og faglig fordybelse – en case

– et case-studie i elevers arbejde med lektier i skemalagt lektietid i en 8. klasse på en ikke-lektiefri skole.

Af Annette Søndergaard Gregersen, Københavns Professionshøjskole

Indledning

I denne artikel præsenteres en case, som bygger på en forskergruppens observationer i tre dobbeltmoduler à 90 minutter benævnt 'lektietid' samt to fokusgruppeinterviews à 40 minutters længde med to lærere, der forestår lektietiden i 8. klasse samt ligeledes et fokusgruppeinterview à 40 minutters længde med to elever i 8. klasse på samme skole med det formål at belyse forskningsfeltet i dybden. Casen anvendes som grundlag for at pege på, at der er brug for at udvikle nye pædagogiske tilgange og metoder i relation til den skemalagte lektietid, når reformformålet er at give elever mulighed for faglig fordybelse og individuel læring. Skolen tillader alle elever at anvende deres mobiltelefoner i lektietiden til faglige formål. Skolen stiller tablets til rådighed for alle elever fra 1.-9. klasse, og der er åben adgang til internettet. Casens to elever har således mulighed for at foretage relevante søgninger i forbindelse med løsning af de lektier, som er stillet af 8. klasses faglærere i dagens og ugens løb i lektioner i klassens fag.

Casen indbefatter et didaktisk blik på elevers forskellige tilgange til og løsninger af lærerstillede lektieopgaver i primært didaktiske læremidler og deres inddragelse og anvendelse af digital teknologi i den obligatoriske lektietid i udskolingen på en folkeskole i København. Casen indbefatter ligeledes et didaktisk blik på de to elevers anvendelse af digitale læremidler og digital teknologi i relation til såvel legitime som illegitime anvendelser. Med illegitime anvendelser henvises til elevernes brug af devices til søgning af fx musikklip på YouTube eller søgning på internettet om emner, der ikke havde relation til løsning af de stillede lektier.

Skolereformtiltaget 'lektiehjælp og faglig fordybelse' udgør et delelement i folkeskolereformen, der trådte i kraft med skoleåret 2014/2015 for nogle fag og områder. I skoleåret 2014/2015 var 'lektiehjælp og faglig fordybelse' et frivilligt tiltag for folkeskoler,

som senere blev gjort til et obligatorisk delement i skolernes organisering af elevernes skemaer fra skoleåret 2015/2016.

Én af tankerne bag den nye folkeskolereform fra 2014 var, at der i højere grad end tidligere skal skabes en folkeskole, hvor alle elever ”gennemfører mere uddannelse” (Antorini & Westerby, 2011, s. 159). Den daværende regering havde fokus på 95%-målsætningen, som henviser, at 95% af alle elever på en årgang gennemfører en ungdomsuddannelse fra 2015 (Ministeriet for Børn og Undervisning, 2012). I forbindelse med Folkeskolelovens §18 forpligtes skoler og især lærere på i deres planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisning i alle fag at forholde sig til alle elevers forskellige behov og forudsætninger og give dem lyst til at lære mere (Ministeriet for Børn og Undervisning, 2012, §1). Et af mantraerne i folkeskolereformen blev, at ’alle elever skal blive så dygtige som de kan’. Reformtiltaget ”Lektiehjælp og faglig fordybelse” blev vedtaget, fordi forligspartierne bag folkeskolereformen fra 2014 enedes om at indføre ’lektiehjælp og faglig fordybelse’ som et obligatorisk element i en længere skoledag med start i skoleåret 2015/2016.

En introduktion til den forskningsmæssige vidensbaggrund for case-studiet

Baggrunden for casen er forskningsprojektet ”Lektiehjælp og faglig fordybelse”, som blev gennemført i årene 2016-2018 af en forskergruppe i satsningen ”Lærerekspertise” på Københavns Professionshøjskole. Projektet er et vidensbidrag om skolereformtiltaget ’Lektier og faglig fordybelse’ med afsæt i et kvalitativt, etnografisk og eksplorativt-orienteret studie over tre år, påbegyndt i foråret 2016 og afsluttet i foråret 2019. Casens centrale forskningsspørgsmål er:

Hvilke elevpraksisser i form af aktiviteter og faglig fordybelse kan iagttages i relation til løsning af lærerstillede lektier i den obligatoriske lektietid i en 8. klasse, og hvilke teknologier indgår i elevaktiviteterne?

Dataindsamling blev foretaget fra foråret 2016 til og med foråret 2018 på tre folkeskoler i det københavnske område med baggrund i kvalitative forskningsmetoder. Skolerne blev udvalgt i relation til geografisk placering, elevgrundlag, skolestørrelse, skoletype og skoleorganisering. Informanter med forskellige socioøkonomiske og -kulturelle baggrunde blev således valgt for at belyse den maksimale variation i projektets forskningsfelt. Det samlede empiriske materiale består af observationsnoter fra i alt 21 skolebesøg i indskoling, mellemtrin og udskoling (160 elever) og tilstedeværelse i 30 lektioner à 45 minutter samt korte interviews med ledere, lærere og elever på de tre skoler.

I projektet definerer forskergruppen lektier som *'opgaver læreren tildeler eleverne til lektietid og som hjemmearbejde'*. I forhold til de læremidler, materialer og teknologier, som forskergruppen iagttog anvendt af lærere og elever på skolerne, endes vi om en fælles definition af disse. Forskergruppen refererer til Nationalt Videncenter for Læremidler (Læremiddel.dk), der skelner mellem tre typer af læremidler: Didaktiske, semantiske og funktionelle læremidler. Didaktiske læremidler er produceret af forlag med henblik på direkte anvendelse i forhold til en nærmere defineret elevgruppes læring. Det kan fx være lærebogssystemer med tilhørende hjemmesider, film med filmmanus og opgaver til elever i en skolesammenhæng, apps eller interaktive opgaver. Semantiske læremidler betegner de materialer, der ofte inddrages i flere af skolens fag, men som ikke er produceret direkte med undervisning for øje, fx film, YouTube-klip, ungdomsmagasiner, avistekster etc. Funktionelle læremidler anvendes som betegnelse for de redskaber, der er til rådighed i klasserummet, fx den traditionelle tavle, interaktive, elektroniske tavler og pc'ere (Hansen, 2016; Gregersen, 2017).

Den politiske rammesætning – nye begreber i spil?

Omdrejningspunktet for folkeskolereformen var introduktionen af en længere og mere varieret skoledag, der skal give mere tid til flere fagopdelte timer og såkaldt understøttende undervisning. Som en del af reformen indgår, at alle børn får tilbud om lektiehjælp og faglig fordybelse. Reformtiltaget 'lektiehjælp og faglig fordybelse' indgår uændret i henhold til aftalen af 30. januar 2019 med titlen "Faglighed, dannelse og frihed – justeringer af folkeskolen til en mere åben og fleksibel folkeskole" (Aftale, 2019).

Det fremgår af Forslag til Lov om ændring af folkeskolen og bemærkningerne hertil, at alle skoler skal etablere tilbud om lektiehjælp og faglig fordybelse og siden august 2015 inden for undervisningstiden.

'Lektiehjælp og faglig fordybelse' skal have fokus på at tilbyde eleverne faglig træning, faglige udfordringer eller turboforløb. Det fremgår som et væsentligt element i aftaleteksten, at organiseringen af reformtiltaget tilpasses til den enkelte elevs niveau og behov. Skolerne har dermed til opgave at tilbyde deres elever varierede og differentierede læringsformer, der udfordrer såvel fagligt stærke som fagligt svage elever. Sidstnævnte spiller direkte sammen med reformens overordnede mål om, at det er en af folkeskolens hovedopgaver at udfordre alle elever, således at de bliver så dygtige, som de kan.

På Emu, Danmarks Læringsportal, har skoler siden reformtiltagets implementering i en skolehverdag kunnet hente information og inspiration til arbejdet med reformtiltaget "Lektiehjælp og faglig fordybelse", som nu defineres som følger:

” Lektierne kan have mange former og kan bestå i at læse eller genlæse en tekst, udarbejde et konkret produkt, indsamle information og forberede, reflektere, drøfte et spørgsmål eller emne med personer uden for skolen for på den måde at åbne skolen for omverdenen. Der er generelt tale om en elevstyret del af en læringsproces, hvor undervisningsstof bearbejdes, repeteres eller forberedes selvstændigt af eleven eller i grupper med støtte fra det pædagogiske personale til, hvordan der kan arbejdes med stoffet (Emu, Danmarks læringsportal, 2020).

Den oprindelige uddannelsespolitiske definition af lektiehjælp og faglig fordybelse samt formålet med reformtiltaget: Træning, faglige udfordringer eller turboforløb, som er tilpasset den enkelte elevs niveau og behov, ligger til grund for forskningsprojektet og dets empiriske arbejde. Lektiehjælp og faglig fordybelse er en fast del af skoledagen, hvor alle elever arbejder med deres lektier og får mulighed for at fordybe sig i faglige udfor-

1 <https://www.emu.dk/grundskole/varieret-undervisning/lektiehjaelp-og-faglig-fordybelse>

dringer. Ved faglig fordybelse skal eleverne have mulighed for at øve sig i det, de har lært, eller de kan fordybe sig i faglige emner, hvor en voksen skal give støtte og vejledning. Lektiehjælp og faglig fordybelse kan placeres fleksibelt i løbet af skoledagen efter skolens beslutning derom.

International og national forskning i lektiers betydning for elevers faglige fordybelse og læring

Forskergruppen udarbejdede en state-of-the art som grundlag for udvikling af projektets design og metodevalg.

Seks måneder efter reformens ikrafttræden udførte Rambøll en undersøgelse om skolers erfaringer med 'lektiehjælp og faglig fordybelse' (Rambøll, 2015), som viser, at der både er positive erfaringer og betydelige udfordringer i arbejdet med lektiehjælp og faglig fordybelse. En af de udfordringer, der fremhæves, er, at (frivillig) lektiehjælp og faglig fordybelse opleves som frakoblet fra den øvrige skolegang/undervisning. Undersøgelsen viser også, at der kun havde været en begrænset strategisk tænkning om lektiehjælp og faglig fordybelse på skolerne på undersøgelsestidspunktet. Projektets forskergruppe stillede sig undrende og kritiske over for Rambølls konklusion, idet de skoler, der indgik i vores projektstart i 2016 udviste stor opmærksomhed på tiltaget, men at de følte sig usikre på organiseringen og herunder ikke mindst på den pædagogiske udfordring i at skulle indgå i nye roller som lektievejledere i organiseret lektietid på skolen. Alle lærere i projektet var vant til at give lektier for som hjemmearbejde. I uformelle samtaler med forskergruppen talte lærerne om, at lektier for dem var en tradition – en form for ureflekteret forståelse mellem skole, elever og forældre om, at lektier er nødvendige for elevernes læring. De sagde også, at en del elever ikke mødte forberedte på skolen, men at lærerne fortsat mente, at lektier som hjemmearbejde giver gode muligheder for faglig fordybelse.

Canadisk forskning peger på, at forudsætningen for, at lektier kan udgøre en væsentlig faktor i forbindelse med en øgning af elevers faglige præstationer, er, at disse skal engagere eleverne, således at de reflekterer over egen læring. I reviewet *A systematic review of literature examining the impact of homework on academic achievement* (2009) har forskerne analyseret nyere empiriske undersøgelser. Hovedkonklusionerne fra reviewet er, at der er belæg for at understrege, at lektier, der engagerer eleverne i aktiv

læring, er en effektiv metode til at øge elevernes præstationer. Reviewet peger på, at elevernes læring handler mere om elevens indsats end den mængde af lektier og tid, de anvender til at lave de givne lektier. At give lektier for pr. tradition er således en praksis, der ikke har nogen nævneværdig effekt. Når eleverne fokuserer på deres lektier, fordi de er motiverende, eller fordi de har udviklet gode studievaner, forøger det præstationen – og primært for elever i udskolingen (Canadian Council on Learning, 2009).

I den norske forskningsrapport *Den gode timen* foretager forskere observationer i relation til klasseledelse (Opheim, 2013, s. 18) og elevers læring, herunder brug af lektier som læringsform i undervisningen. Det norske forskerteam besøgte i efteråret 2012 fire ungdomsskoler i Oslo. Det norske forskningsprojekt foregår i ungdomsskolen (svarer til udskolingen og 1. g. i Danmark) i Oslo og opsummerer, at hvis elever har mange lektier for og har mange prøver i skolen, bliver de dårligere fagligt og får lavere karakterer. I projektet indgår en vurdering af, hvordan lærere inddrager elevernes lektier som hjemmearbejde og kommer frem til, at kun et fåtal af lærerne gennemgår lektier som del af undervisningen, og de udnytter heller ikke muligheden for at give eleverne en grundig feedback af deres læringsudbytte.

Denne artikels case-studie foregår i den obligatoriske lektietid i en dansk 8. klasse i udskolingen, og observationer i elevernes fagtimer indgår ikke. Men alle lektier i casen er givet for af faglærere i fagtimer, og derfor er det norske projekts opsummering af, at hvis elever får for mange lektier for, kan det sammen med for mange prøver få en negativ indflydelse på deres faglige niveau og dermed også deres karakterer. Denne forskningsbaserede viden er væsentlig at inddrage i observationer af 8. klasses elevers tilgang til at løse lektieopgaver i den obligatoriske lektietid eller udskyde dem til hjemmearbejde.

Et mindre dansk forskningsprojekt viser, at danske lærere i folkeskolen oftest giver lektier for med det formål at træne elevernes faglige færdigheder, lære dem at tage ansvar og udvikle gode studievaner, hvilket er i tråd med det norske studie (Hansen, 2009). Hansens afhandling består af kvalitative semistrukturerede interviewundersøgelser af otte danske folkeskolelærere og deres erfaringer med anvendelse af lektier i undervisningen. Hansens lektieundersøgelse viser, at størstedelen af de danske lærere anvender lektier i undervisningen ud fra fem formål, hvor det første formål består i, at en lektier skal befæste kundskaber

og træne elevens færdigheder. Det andet formål består i, at lektier skal lære eleven at tage ansvar gennem selvstændigt arbejde. Endvidere kan lektiearbejde styrke elevens studievaner, og det forbereder desuden eleven på et fremtidigt arbejdsliv. Det tredje formål består i en lærerforståelse af, at lektier etablerer kontakt mellem forældre og barn samt forældre og skole og dermed udgør et bindeled. Det fjerde formål består i en lærerforståelse af, at lektier hjælper læreren med at nå curriculum. I det femte formål indgår lektier som et element i lærernes evaluering af elevernes læring (Hansen, 2009, s. 10-11). Resultaterne af hans forskningsanalyse og de opstillede lærerkriterier for lektier og hjemmearbejde viser en nuanceret forståelse af de specifikke kerneområder i undervisningen, der har indflydelse på elevens læring i lektiearbejde og understøtter de indtryk, vi fik i vores uformelle samtaler med lærere i 2016. Hansen (2009) definerer lektier som en undervisnings- og læringsform, som sammen med lærerens organisering af lektioner, elev-lærer-relation og lærerens autenticitet har en stor indflydelse på det faglige læringsudbytte, som den enkelte elev får af at arbejde med sine lektier. Hansen konkluderer, at lektier bør indgå som en del af lærerens overvejelser omkring undervisningens procesniveau, planlægnings- og analyseniveau og et kritisk reflektivt niveau (Hansen, 2009).

Dansk forskning ved Andersen og Mikkelsen (2013) understøtter det canadiske reviews fokus på, at kun lektier, der engagerer eleverne, kan øge elevernes præstationer. Ifølge Andersen og Mikkelsen (2013) kan der kun ses en moderat positiv effekt på elevens faglige præstation i relation til lektiearbejde. Deres resultater munder ud i en konklusion om, at "der er ikke en sikker sammenhæng mellem lektielæsning og elevernes faglige præstationer" samt "at betydningen af lektielæsning er betinget af elevernes socioøkonomiske baggrund" (Andersen & Mikkelsen, 2013, s. 172).

Det Nationale Forskningscenter for Velfærds følgeforskning på folkeskolereformen (SFI, 2015) opsummerer, at selvom en relativ stor del af eleverne oplevede ikke at kunne få hjælp med lektierne derhjemme, var de frivillige lektiecaféer ikke en central ressource for særligt mange elever i skoleåret 2014/15. På baggrund af undersøgelsen pegede SFI på, at det formentligt ville være en udfordring at motivere de elever, der ikke synes, de har brug for hjælp til lektierne, eller som synes, at de kan få bedre

hjælp andre steder til den obligatoriske lektiehjælp og faglig fordybelse.

Epinion fremlagde i september 2017 rapporten "Kortlægning af skoledagens længde" bestilt af Undervisningsministeriet. Rapporten omhandler en undersøgelse af skoledagens længde og herunder implementering af bl.a. reformtiltaget 'lektiehjælp og faglig fordybelse'. På cirka 4 ud af 10 skoler ligger reformtiltaget som en integreret del af fagundervisningen i såvel indskoling som mellemtrin og udskoling. Størstedelen af skolerne placerer 'lektiehjælp og faglig fordybelse' tidligt om eftermiddagen og sjældnere sent på eftermiddagen. De fleste skoler angiver, at skolen i gennemsnit afsætter 2-3 skemalagte timer med lidt variation for hhv. indskoling og udskoling. Få skoler angiver at anvende mindre end 2 timer om ugen på reformtiltaget. Meget få skoler angiver at være 'lektiefri skole' (ca. hver 10. skole). Antallet af skoler, der angiver at være lektiefri falder i takt med, at klassetrinnet stiger, gående fra 40% på 1. klassetrin til 1% på 9. klassetrin. 40% af skolerne svarer, at nogle klassetrin får lektier for, som skal løses hjemme, mens andre klassetrin er lektiefrie. Opsamlende giver rapporten et indblik i organiseringen af reformtiltaget i elevernes daglige skemaer, hvor lektietiden for det meste ligger tidligt om eftermiddagen med en varighed fra 2-3 skemalagte lektioner. Meget få skoler angiver at være lektiefrie og flere skoler nævner, at eleverne fortsat får lektier for som hjemmearbejde.

I rapporten fra 2018 "Lektiehjælp og faglig fordybelse. En beskrivelse af reformelementet fra skoleledernes, lærernes, forældrenes og elevernes perspektiv" fra VIVE konkluderer forskerne, at lektiehjælpen på undersøgelsestidspunktet formentlig så anderledes ud, end den gjorde i skoleåret 2014/2015 eller 2015/2016. Flere skoler organiserer lektiehjælpen (og faglig fordybelse) som en integreret del af undervisningen, og skolerne havde alt andet lige også opnået mere erfaring med organisering og indhold i lektiehjælpen (Jensen, Arendt & Nielsen, 2018).

I tråd med undersøgelsen fra Epinion ser forskerne i VIVE-undersøgelsen, at flere og flere skoler organiserer 'lektiehjælp og faglig fordybelse' som en integreret del af undervisningen. I rapporten fra VIVE fremhæves også, at eleverne får færre lektier for, bruger mindre tid på lektier uden for skolen, men at en del elever på både mellemtrinnet og i udskoling ikke får lavet deres lektier, på trods af at der er afsat tid og faglig assistance på skolerne til netop lektiearbejdet. Desuden finder forskerne, at elevdeltagelse i lektiehjælpen på de enkelte skoler ikke udmøntes i en stigning

i de faglige elevpræstationer og resultater i hverken de nationale test eller ved afgangsprøverne i 9. klasse.

Bente Meyer (2019) forsker i elevers anvendelse af devices som iPads i folkeskolen i fagtimer og i relation til deres læring og har fokus på IT som et medie, der understøtter elevers kreative og autonome læreprocesser. Meyer understreger samtidig, at mediet også rummer en risiko for elevers ukritiske søgninger, hvis ikke de er klædt ordentligt på til at foretage selvstændige og kritiske søgninger (Meyer, 2019). I denne artikels case indgår et kritisk blik på elevers brug af devices som iPad, som understøttes af Meyers tese om, at det er en forudsætning for elevers læreprocesser og faglige fordybelse, at de netop er klædt på til at anvende disse med et legitimt formål i den obligatoriske lektietid. Meyer har tre overordnede perspektiver for god læring og fremhæver betydningen af motivation, sproglig og kulturel selvrefleksion og kreative og autonome læreprocesser og giver eksempler på, hvordan disse perspektiver inddrages og understøtter elevernes læring. Meyer (2019) pointerer i sin forskning, at iPad'en er en ressource, hvor hun fremhæver iPad'ens multimodalitet og mulighederne for at understøtte både lærerens didaktiske manøvrerum og elevernes faglige muligheder, fx i en kombination med læremidler.

Den inddragne forskningslitteratur, fx det canadiske review, understreger, at lektier kan medføre øget læring, hvis opgaverne er af undersøgende og reflekterende karakter. Det norske empiriske studie viser, at lektier primært anvendes i form af repetitive opgavetyper og kan medføre, at hvis elever har mange lektier for og har mange prøver i skolen, bliver de dårligere præsterende fagligt og får lavere karakterer. Dansk forskning munder ud i en konklusion om, at 'der er ikke en sikker sammenhæng mellem lektielæsning og elevernes faglige præstationer' samt 'at betydningen af lektielæsning er betinget af elevernes socioøkonomiske baggrund' (Andersen & Mikkelsen, 2013, s. 172). Hansen (2009) konkluderer, at lektier bør indgå som en del af lærerens overvejelser omkring undervisningens procesniveau, planlægnings- og analyseniveau og et kritisk refleksivt niveau. Og dansk følgeforskning peger på, at elevdeltagelse i lektiehjælpen på de enkelte skoler ikke udmøntes i en stigning i de faglige elevpræstationer og resultater i hverken de nationale test eller ved afgangsprøverne i 9. klasse (Jensen, Arendt & Nielsen, 2018).

Design og metode

Casen i denne artikel har til formål at tilvejebringe kontekstbunden, konkret viden om lektietid – med inddragelse af forskningsbaseret viden fra projektets state-of-the art – som grundlag for faglig fordybelse og læring som afsæt for analyse og diskussion i relation til casens forskningsspørgsmål (Flyvbjerg, 2015; Yin, 2009).

Dataindsamlingen for casen blev foretaget i efteråret 2018 på 8. klassetrin i en københavnsk folkeskole med baggrund i overvejende kvalitative forskningsmetoder. Metoderne er valgt med henblik på at undersøge hvilke faktorer, der har betydning for elevernes aktive deltagelsesmuligheder i lektietiden i forhold til faglig fordybelse og læring. Empirien er indsamlet gennem strukturerede deltagerobservationer i tre dobbeltmoduler à 90 minutter og afslutningsvist med to fokusgruppeinterviews à hver 40 minutters varighed med to lærere og to elever (Brinkmann & Tanggaard, 2015; Kvale & Brinkmann, 2015).

Forskergruppen (Jagd, Gregersen, Hedeskov, Anthon & Green, 2016) udviklede sammen en skabelon til observation (Bilag 1) med inspiration fra Knud Illeris' læringstrekant (Illeris, 2015) og ud fra et fænomenologisk-hermeneutisk perspektiv, hvor alle iagttagelser, noter og stikord fra spontane samtaler mellem lærere og elever indskrives i et observationsskema (Hastrup, 2009; Hastrup, Rubow & Tjørnhøj-Thomsen, 2011). Ifølge Illeris' forståelse af læring involverer denne altid tre dimensioner: Den indholdsmæssige (den dimension i læringen, der har fokus på det, der læres), den driv-kraftmæssige (eksemplificeres med begreber som motivation, følelser og vilje) og den samspilsmæssige dimension (spænder fra det nære sociale miljø som et klasseværelse og til større sammenhænge på fx nationalt plan) (Illeris, 2015, s. 44-49). Læring sker således inden for rammer af en ydre sammenhæng, der har flere lag, der indbefatter den konkrete situation og handler om en samspilsproces mellem det enkelte individ (fx en lærer – en elev), handling, kommunikation og samarbejde.

I lyset af artiklens case om obligatorisk lektietid i en 8. klasse har vi fokus på at observere og undersøge, hvordan elever og lærere hver for sig og sammen udvikler en mulig fælles social forståelse af, hvordan den skemalagte lektietid kan anvendes til besvarelse af lærerstillede obligatoriske lektier, der forventes besvaret i lektietiden samt større emne- og månedsrapporter, der forventes gennemført som hjemmearbejde for disse elever i ud-

skolingen. For at blive i stand til at dokumentere forskerholdets samlede iagttagelser i relation til 8. klasses elevers aktiviteter og arbejde med de stillede lektier udviklede vi et observationsskema med inspiration fra Illeris' læringstrekant. Observationsskemaet indeholder syv observationspunkter, der består af:

- 1) Det fysiske læringsrum, der indbefatter iagttagelser og noter om klasseorientering, fx hvor er læreren? Hvor er eleverne? Fri bevægelse? Faste pladser?
- 2) Hvad arbejder eleverne med, fx sætter de egne læringsmål, færdiggør de fælles lektier og/eller forbereder de fælles fremlæggelser?
- 3) Det kognitive læringsrum, fx giver læreren tydelige instrukser? Sætter læreren eleverne i gang med at løse specifikke opgaver? Tager eleverne selvstændigt ansvar for aktiviteter og opgaveløsning?
- 4) Hvad gør læreren med fokus på dennes handlinger og adfærdsmønstre i læringsrummet?
- 5) Fokus på elevrelationer, fx samarbejder den enkelte elev med andre, kommunikerer de om faglige opgaver eller fravælger de samarbejder?
- 6) Elevdeltagelse, fx hvordan anvender eleverne tiden, skaber de aktive rum for egen og andres læring? Skaber de rum for andre aktiviteter end de opstillede læringsmål? Anvender de tiden til obstruktion i forhold til lærerens forventede opgaveløsning? Anvender de tiden til obstruktion af opgaveløsning for andre elever?
- 7) Har fokus på det emotionelle læringsrum, fx relationer mellem lærer-elev, relationer mellem lærer og den samlede elevgruppe, relationer elev-elev og relationer elev-elevgruppe.

Vi anvendte pædagogisk etnografisk metode og nedskrev vores deltagerobservationer (Gulløv & Højlund, 2003) af, hvordan lektietid tog sig ud og blev praktiseret på 8. klassetrin på tre fredage fra kl. 8.00-9.30. Opgaven var indledningsvist af deskriptiv

karakter med indsamling af så mange observationer og indtryk som muligt. Forskergruppen observerede således lektietid inden for skolens organisering af 'lektiehjælp og faglig fordybelse', og i det omfang, det var muligt, talte vi med lærere og skoleledelse om skolens organisering af lektietid, lærernes understøttelse af lektieopgaver i inddragelse af analoge og digitale læremidler og teknologier og lærernes praksisser med fokus på at skabe rum for elevernes faglige fordybelse og læring. Forskergruppen talte, i det omfang det var muligt i observationerne i lektietid, med elever om, hvilke elevpraksisser de oplevede som mulige i form af faglig fordybelse og læring i den obligatoriske lektietid. I observationerne havde vi fokus på læreres og elevers handlinger, både kropslige og verbale.

De afsluttende fokusgruppeinterviews begrundes med, at de forskningsmæssigt anbefales som en velegnet metode til at søge svar på konkrete elevbeskrivelser, fordi de to elever her har mulighed for at gå i dialog med hinanden om holdninger til og meninger om lektietid, lektier og supplerende hjemmearbejde (Hennessy & Heary, 2005; Kvale & Brinkmann, 2015). Fokusgruppeinterview blev også valgt til lærerinterview, fordi der herigennem gives mulighed for at få forskellige synsvinkler frem i forhold til emnet (Kvale & Brinkmann, 2015).

Casen: Lektietid i 8. klasse

Lektietidsobservation

Observationer i lektietid finder sted fredag morgen i 8. klasse, hvor lektietid i udskolingen er placeret som et morgenmodul fra kl. 8-9.30 på alle klassetrin og tilknyttet faglærere på de forskellige klassetrin. Organiseringen og placering af reformtiltaget i et morgenmodul à to lektioner er en ledelsesbeslutning. På alle klassetrin har eleverne mulighed for at opsøge faglærere i andre lokaler end deres stamlokaler, hvis de har brug for vejledning i fag, som den tilfornede faglærer ikke har faglige kompetencer i. 8. classes klasserum er organiseret med gruppeborde à fire, sådan som de vanligt står til almindelig klasseundervisning. Der er tale om traditionelle opstillinger med kateder og borde i grupper fra de fagtimer, som eleverne har. Hverken lærere eller elever ændrer på denne opsætning i forbindelse med lektietid. Eleverne indtager således deres vante pladser hver fredag i lektietid, men flytter sig herefter ofte fysisk og grupperer sig i relation til, hvem de samarbejder med om løsning af de givne lektier. Eleverne er

dog oftest stationære, når de har fundet en eller flere samarbejdspartnere, som de løser de bundne opgaver sammen med.

Faglærerne starter lektietiden med at gennemgå lektier, som står på SkoleIntra, hvor der også fremgår større skriftlige arbejder, som eleverne kan anvende lektietiden til. Begge faglærere bruger katederet som afsæt for deres funktion som faglærer. Læreren stiller sig ved katederet og beder eleverne finde deres pladser. Dette gør han flere gange, da eleverne ankommer til lektietid løbende indtil omkring ti minutter efter lektionens start. Faglæreren giver tydelige instrukser og åbner smartboard og SkoleIntra med oversigt over lektier. Læreren bevæger sig herefter rundt mellem borde og elever i klasserummet samt opsøger kortvarigt elever, der sidder ude på gangarealerne.

Lærerne går herefter over i en vejlederrolle og søger at understøtte de elever, der ikke selv går i gang eller har svært ved at finde faglig ro til en koncentreret arbejdsindsats. Hvis der er meget uro, tysser de to lærere på pågældende, men anvender ikke sanktioner som skældud eller 'løftede pegefingre'.

8. klasse har denne dag følgende lektier for: Dansk billedanalyse ud fra et selvvalgt billede, emnearbejde i kristendoms-kundskab om islam med søgning på nettet ud fra kildekritiske anvisninger i fagtimerne og opgaveløsning i matematik på side 63 i det forlagsudgivne læremiddel 'Kontext'. I relation til 8. klasses understøttende undervisning skal eleverne forberede juleafslutning, hvor de i engelskfaget selv skal lave et rollespil. I samfundsfag er eleverne blevet stillet en månedsopgave formuleret som et emne om 'terror', som skal kobles med historiefaget. Alle givne lektier er primært inden for rammen af didaktiske læremidler, oftest i form af klassesæt, som alle elever har i deres skoletaske eller på deres hylde i klassen. Alle opgavetyper består overvejende af læsning af faglige læsetekster og forståelsesopgaver, som er stillet i det didaktiske læremiddel samt en månedsopgave. Eleverne arbejder primært med lektietyper, der supplerer og understøtter fælles arbejdsopgaver fra en eller flere undervisningslektioner i det pågældende fag. En anden lektietype består af en form for emne- og månedsrapporter, hvor eleverne har til opgave selvstændigt eller i grupper at opsøge og tilføje ny viden til et emne, hvor de arbejder med at opbygge en sammenhængende forståelse inden for dette faglige område. I og med at skolen har indkøbt iPads til alle elever på alle klassetrin samt åben adgang til interaktive, elektroniske tavler i alle klasserum, er det muligt for alle elever i 8. klasse at inddrage og anvende semantiske læremid-

ler i deres opgaveløsninger. En del af eleverne medbringer deres egne bærbare til lektiearbejdet, mens andre benytter skolens tablets. Andre skriver i kladdehæfter eller på A4-ark.

Af en struktureret observation fremgår det, at omkring halvdelen af klassens elever koncentrerer sig om de givne lektier – alene eller med en makker, de selv har valgt. Den anden halvdel har vanskeligt eller meget vanskeligt ved at være 'selvregulerende' og bruge tiden fra 8-9.30 på lektielæsning. Nogle skifter mellem at se film på YouTube, høre musik eller snakke sammen om ikke-faglige ting. De koncentrerer sig kortvarigt omkring lektierne, især når/hvis pågældende faglærer henvender sig og enten spørger, om de laver lektier, eller opfordrer dem til at koncentrere sig. Cirka halvdelen af eleverne forekommer dermed at have vanskeligheder med selvstændigt at tage ansvar for det givne lektiearbejde i lektietiden. Alle elever har mulighed for at opsøge faglig sparring med andre elever eller den tilstedeværende lærer. Det fremgår af observationerne, at størstedelen af eleverne ikke opsøger en faglærer for at få lektiehjælp.

Eleverne hygger sig tydeligvis sammen og trives i deres klassefællesskab. Der er en afslappet stemning, ingen konflikter og generelt megen snak af både faglig og ikke-faglig karakter. Der er en god stemning i klassen og mellem eleverne. Nogle elever henvender sig primært til klassekammerater eller faglæreren i deres klasserum og bruger dem som faglige hjælpere eller som sparringspartnere. Andre elever opsøger hverken andre elever eller lærere til sparring i relation til lektiearbejdet. Kun få elever opsøger faglærere i de andre lokaler, hvor de har mulighed for at opsøge specialviden. Klassen har god kontakt med den pågældende faglærer, både de elever, der løser dagens lektier, og de, der foretager sig andet end de givne opgaver. Den gode kontakt indebærer, at eleverne taler med faglæreren og viser, at de er trygge ved at være sammen med ham.

Analyse – faglig fordybelse

Med afsæt i den strukturerede observation kan forskergruppen konstatere, at nogle elever anvender den obligatoriske lektietid til selvstændig forberedelse og løsning af lektier og opgaver, mens andre elever anvender tiden til andre formål, som snak med kammerater, larm og uro og anvendelse af teknologier til illegitime formål som søgning på musik, idoler, sportsbegivenheder, tøj og mode. Skolens organisering af først fælles morgensamling og der-

efter lektietid forekommer ikke nødvendigvis at skabe optimale rammer for netop lektietid til løsning af lærerstillede lektier. Omvendt viser den strukturerede observation nogle opmærksomme og meget sociale klassekammerater, hvor nogle elever påtager sig de stillede lektier med stor alvor og samtidig løser disse opgaver i forskellige sociale grupperinger. Lektietyperne er ofte definerede ud fra didaktiske læremidler og befordrer ofte en spørgsmål-svar opgavetype, der henviser til de fagtekster, som bøgerne indeholder. Denne opgavetype kalder forskerholdet for repetitive med henvisning til litteratur, der indgår i projektets state-of-the-art (Opheim, 2013). Med reference til forskergruppens iagttagelse af elevernes tilgang til opgaveløsninger i lektietiden forekommer det ikke ofte, at elever opsøger faglig hjælp hos faglærere for at løse opgaver, som i det didaktiske læremiddel (Kontext, 8. klassesettrin) lægger op til at være af undersøgende og reflekterende karakter som anbefalet i det canadiske review (Canadian Council on Learning, 2009). Eleverne giver udtryk for i spontane samtaler i observationer i lektietiden, at de oftest tænker opgaveløsning i et undersøgende perspektiv i relation til projektopgaver og større emneopgaver, som nogle af eleverne siger, at de løser hjemme eller i grupper uden for skoletiden – altså som hjemmearbejde. I den strukturerede observation arbejder nogle elever selvstændigt og legitimt med inddragelse af tablets og internet i et undersøgende perspektiv, hvorimod andre elever anvender samme devices til illegitime aktiviteter, som ikke har relation til de stillede lektietyper, fx musikklip på YouTube eller søgning på internettet om tøj, musikidoler eller andet.

Et lærerperspektiv

Med reference til projektets formål om en undersøgelse af organisering af lektietid på skolen, og de pædagogiske muligheder og implikationer denne måtte medføre for læreres tilrettelæggelse af lektietid, følger en analyse af et fokusgruppeinterview med to lærere. Analysen tager sit afsæt i projektets state-of-the-art, de teoretiske opsummeringer og begreber, der kan udledes af dette samt de samlede kategoriseringer af de syv observationspunkter, som forskergruppen foretog umiddelbart efter endt observation og med reference til Illeris' læringstrekant (Illeris, 2015).

En for casen væsentlig international forskningsrapport peger på, at elevernes læring handler mere om elevens indsats end mængden af lektier og den mængde tid, de anvender til at lave de

givne lektier. At give lektier for pr. tradition er i denne forståelse en praksis, der ikke har nogen nævneværdig effekt. Når eleverne fokuserer på deres lektier, fordi de er motiverende, eller fordi de har udviklet gode studievaner, forøger det præstationen – og primært for elever i udskoling (Canadian Council on Learning, 2009). National følgeforskning ved Jensen, Arendt og Nielsen (2018) fremhæver, at med reformtiltaget får eleverne færre lektier for og bruger mindre tid på lektier uden for skolen, men at en del elever på både mellemtrinnet og i udskoling ikke får lavet deres lektier, på trods af at der er afsat tid og faglig assistance på skolerne til netop lektiearbejdet. Desuden finder forskerne i VIVEs følgeforskning (Jensen, Arendt & Nielsen, 2018), at elevdeltagelse i lektiehjælpen på de enkelte skoler ikke udmøntes i en stigning i de faglige elevpræstationer og resultater i hverken de nationale test eller ved afgangsprøverne i 9. klasse, sådan som det ellers er den overordnede hensigt med reformtiltaget (Jensen, Arendt & Nielsen, 2018).

De spørgsmål, der trænger sig på hos forskergruppen efter den strukturerede observation i lektietid i 8. klasse, er en uddybning af disse to læreres opfattelse af, hvad lektier er, og hvilken rolle de spiller for elevers faglige fordybelse og læring i relation til reformtiltaget og i forbindelse med den rolle, de to påtager sig i den obligatoriske lektietid.

Fokusgruppeinterview med to lærere

I relation til fokusgruppeinterviewet delte de to lærere, som indgik som undervisere og vejledere i den strukturerede observation i 8. klasse i udskoling den forståelse, at lektier er noget, der bliver lavet uden for skoletiden og som hjemmearbejde, men som efter reformen kan laves på skolen. De var også enige om, at lektier i udskoling kan bestå af større arbejder, hvor eleverne kan få tid til at arbejde med opgaven i lektietid. Samtalen understøtter forskergruppens tidligere arbejder på de to foregående skoler, hvor lærerne i projektet generelt opfatter og anvender lektier i den traditionelle form som opgaver, der skal løses hjemme.

På et spørgsmål om, hvilken betydning de som faglærere tillægger det, at eleverne får lektier for i deres fag – i relation til elevernes læring, var begge lærere af den opfattelse, at lektier ikke har en særlig stor betydning, hvis ikke eleverne forstår opgaven. De to lærere havde også den fælles forståelse, at det er processen, der er den vigtigste, men at de var klar over, at eleverne var meget

resultatorienterede. De to lærere i dette fokusgruppeinterview begrundet deres opfattelse af lektier som tillæring af paratviden, idet de henviser til, at elever i udskoling ofte er meget *resultatorienterede*. Dette kan ses som udtryk for en lærer-elev-relation, hvor læreren stiller bestemte opgavetyper, som kan løses af eleven i relation til videnstilegnelse som en umiddelbart målbar størrelse i form af en karakter.

På et spørgsmål om, hvorvidt de to lærere kan se nogle fordele og ulemper ved den måde, de organiserer lektiehjælp og faglig fordybelse i udskoling, gav de samstemmende udtryk for, at det var en fordel, at lektietiden lå om morgenen, fordi eleverne var mest friske på det tidsrum. De delte også den forståelse, at når lektietiden lå om morgenen, gav det eleverne mulighed for at lave lektier til senere på dagen. De to lærere var dog begge opmærksomme på, at tilsyn har en betydning, og at elevernes relationer til faglæreren spiller ind. De var ligeledes meget opmærksomme på, at eleverne ikke nødvendigvis fik lavet deres lektier, selv om den pågældende faglærer spurgte, om eleverne havde lektier for.

I interviewet reflekterer de to lærere over udskolingselevs mulighed for faglig fordybelse og læring i lektietid og var igen enige om, at det vigtigste i relation til lektier er at arbejde med processen frem for resultatet. Den ene af de to lærere supplerede med at understrege, at det for ham var vigtigt, at eleverne gav udtryk for, at de ikke kunne finde ud af en bestemt opgave, fordi det gav ham tid og rum til at arbejde i dybden med processen. Denne lærer pointerer, at det ikke giver nogen mening at give lektier for som hjemmearbejde, hvis ikke eleverne har forstået opgaven i skolesammenhæng, altså at træning i form af repetitive opgaver ikke i sig selv skaber den viden, som læreren forestiller sig burde blive resultatet af lektielæsningen.

De to lærere i interviewet kommer sluttelig frem til, at de fremadrettet vil fokusere mere på processen fremfor resultatet, og at det er den måde, de fremadrettet kan arbejde mere med den faglige fordybelse i lektietid.

Et elevperspektiv

I den strukturerede observation arbejder nogle elever selvstændigt med lektier i primært didaktiske læremidler og inddrager legitimt tablets og internet i et undersøgende perspektiv. Nogle elever anvender lektietiden til alt muligt andet end at løse de

stillede opgaver. Disse elever anvender de samme devices til illegitime aktiviteter, som ikke har relation til de stillede lektietyper. Disse elever sidder ofte for sig selv eller søger sammen med andre, der heller ikke anvender lektietid til opgaveløsning. Med reference til projektets formål om en undersøgelse af organisering af lektietid på skoler og de muligheder for faglig fordybelse, reformtiltaget måtte give for elever på de involverede skoler, gennemførte forskergruppen et fokusgruppeinterview med to elever fra den observerede 8. klasse. De spørgsmål, der trænger sig på hos forskergruppen efter den strukturerede observation, er en uddybning af disse to elevers opfattelse af, hvad lektier er, og hvilken rolle de spiller for deres faglige fordybelse og læring i den obligatoriske lektietid fredag morgen i relation til reformtiltaget.

Fokusgruppeinterview med to elever i 8. klasse

I interviewet deltog to elever fra 8. klasse: En pige og en dreng, der i forskergruppens observationer har anvendt den givne lektietid til såvel faglig lektiefordybelse som snak om alt andet end lektier med kammerater i klassen. De har anvendt de tilladte teknologier til såvel legitime som illegitime aktiviteter i den obligatoriske lektietid. Grundet disse to elevers forskellige og diffuse adfærdsmønstre søger forskergruppen referencer til en forståelse for, hvad der kan ligge til grund for disse mønstre, der gentager sig i alle tre observationer i 8. klasse. Knud Illeris påpeger i sin læringstrekant betydningen af elevmotivation for videnstilegnelse, for udvikling af holdninger og adfærdsmønstre og for handling, kommunikation og samarbejde (Illeris, 2015).

I fokusgruppeinterviewet drejer samtalen sig derfor bl.a. om, hvorvidt de to elever har et svar på, hvorfor lærere giver lektier for, og hvordan de to elever bedst kan bruge den givne lektietid på skolen. Den ene elev mente, at elever får lektier for, fordi det er meningen, at de skal lære noget nyt. Denne elev gav som eksempel en situation i et fag, hvor det ville give samarbejdsvanskeligheder, hvis den ene elev var tre sider foran den anden. Eleven gav udtryk for, at dette ville vanskeliggøre et elevsamarbejde i timen. Den samme elev sagde, at han fandt det umuligt at nå at lave alle lektier til matematikfaget i lektietiden, og at han derfor fandt det på sin plads at lave disse lektier hjemme. Motivationen for at læse lektier kan i denne sammenhæng referere til en socialitet (Illeris, 2015, s. 48) i relation til kammerater forstået således, at det at have løst sine matematikopgaver har stor betydning for

kommunikation og samarbejde i et par-eller gruppearbejde i en efterfølgende lektion. De to elever opfatter lektielæsning og opgaveløsning som en faglig fordybelsestid som forudsætningen for at tillære sig nyt stof. De accepterer endvidere, at der i udskolingen må påregnes hjemmearbejde ud fra en holdning til, at de ikke kan nå alle lektier på skolen i den obligatoriske lektietid, og derfor må de inddrage tid til hjemmearbejde efter endt skoletid.

På et spørgsmål om, hvorvidt det er vigtigt at lave lektier forklarede den ene af de to elever, at hun mente, at det var vigtigt at have lavet sine lektier, fordi hun ikke kunne følge med i undervisningen, når læreren gennemgik en opgave, hvis ikke hun havde lavet sine lektier. Den anden elev supplerede dette udsagn med at understrege, at det at have lavet sine lektier var forudsætningen for at kunne følge med i timerne. Han understregede ligeledes, at han fandt det pinligt, hvis han ikke kunne besvare lærerens spørgsmål i timen. De to elever finder, at det er vigtigt at læse sine lektier som baggrund for elevsamarbejde, og fordi det er pinligt at blive fanget i ikke at kunne sit fagstof i timerne. De finder også, at man får ny viden gennem det at læse sine lektier, og at de også må læse lektier hjemme, hvis mængden overstiger, hvad de kan nå i fredagens morgenmodul. Det er en lektielæsningsform, de arbejder med i klassen. De er helt indforståede med, at nogle gange har man så mange lektier for, at man må lave dem hjemme.

Afslutningsvist drejer samtalen sig om, hvorvidt man som elev bliver fagligt dygtigere af at lave lektier, og om lektietiden giver mulighed for faglig fordybelse. Her svarede den ene elev, at hun ikke mente, at man nødvendigvis bliver fagligt dygtigere af at lave lektier. Den anden elev havde fokus et andet sted, idet han formulerede sig kritisk spørgende i relation til, hvordan man lærer. Denne elev fortæller, at han ser dygtighed som noget, der kommer af mere sammenhængende læring og mere tid til faglig fordybelse end den lektielæsningsform, de arbejder med i den obligatoriske lektietid.

Illeris (2015) taler om, at den lærende gennem indholdsdimensionen tilstræber at skabe en mening, hvilket i den obligatoriske lektietid kan tolkes som at skabe en sammenhængende forståelse af forskellige forhold i tilværelsen. De to elever understreger, at det er vigtigt for dem at have læst deres lektier som baggrund for at kunne indgå i et ligeværdigt elevsamarbejde, og fordi det er pinligt for dem at blive fanget af læreren i ikke at kunne sit fagstof i timerne. De to elever er således ganske klar over betydningen af at have læst lektier for at være i stand til at mestre

fagligheden i fagtimer, men de forekommer ikke at have tilegnet sig den funktionalitet, som Illeris definerer som det fælles grundlag for at være i stand til at fungere hensigtsmæssigt (hele tiden) i lektietiden (Illeris, 2015, s. 46).

Lektietid uden faglig fordybelse – opsamling på casen

Casen og analysen diskuterer og forholder sig til det stillede forskningsspørgsmål om, hvilke elevpraksisser der kan iagttages i den skemalagte lektietid i form af aktiviteter og faglig fordybelse i relation til løsning af lærerstillede lektier i lektietid i en 8. klasse, og hvilke teknologier der indgår i elevaktiviteterne.

Lektierne for eleverne i denne 8. klasse bestod for den største del af faglige læsetekster i didaktiske læremidler, hvilket tydeligt voldte læseproblemer for flere af eleverne. Læseproblemerne blev markeret i form af ikke-faglig uro og elevers anvendelse af mobiltelefoner, iPads og bærbare pc'er til illegitime aktiviteter som musiksøgning og YouTube-klip, der ikke relaterede sig til de stillede lektier. Faglærere i matematikfaget var meget optaget af at arbejde med faglig læsning, fordi de netop oplever elever, der kommer til kort i et fag som matematik, hvor eleverne skal læse meget fagstof med faglige udtryk og begreber, som de har vanskeligheder med selvstændigt at læse, forstå og anvende i lektietiden. Ved præsentation af casen og analysen for skolelederen, var hans umiddelbare reaktion, at han ikke så nogen grund til at ændre på skolens organisering af 'lektiehjælp og faglig fordybelse', fordi skolens karaktergennemsnit ved folkeskolens afgangsprøver var stigende. Skolelederen gav udtryk for, at han så en direkte sammenhæng mellem skolens fredagsmodul i lektietid og det stigende karaktergennemsnit. Karaktergennemsnittet er for skolelederen af stor betydning i forhold til kommunens blik på den enkelte skole og dermed skolens ansigt udadtil i forhold til forældre og lokalpolitikere.

Som vist i den strukturerede observation arbejder nogle elever selvstændigt med lektier i primært didaktiske læremidler og inddrager legitimt tablets og internet i et undersøgende perspektiv, mens andre elever anvender lektietiden til alt muligt andet end at løse de stillede opgaver. Disse elever anvender de samme devices til illegitime aktiviteter, som ikke har relation til de stillede lektietyper. Såvel strukturerede observationer som det efterfølgende fokusgruppeinterview med lærere i artiklens

case efterlader forskergruppen med et indtryk af, at lektier og lektielæsning opleves af disse to lærere som et opdrag, der følger med faglæreropgaven.

Casen viser, at de observerede lærere i nye reformpolitiske rammer for lektiehjælp fortsat giver lektier for i traditionel forstand og primært som repetitive opgaver, og at de to elever i fokusgruppeinterviewet opfatter lektielæsning og opgaveløsning som en faglig fordybelsestid og som forudsætning for at tillære sig nyt stof. De to elever understreger også, at det er vigtigt for dem at have læst deres lektier som baggrund for at kunne indgå i et ligeværdigt elevsamarbejde, og fordi det er pinligt for dem at blive fanget af læreren i ikke at kunne deres fagstof i timerne. De to elever er således ganske klar over betydningen af at have læst lektier for at være i stand til at mestre fagligheden i fagtimer. De forekommer dog ikke at have tilegnet sig den funktionalitet, som Illeris (2015) definerer som det fælles grundlag for at være i stand til at fungere hensigtsmæssigt (hele tiden) i lektietiden. Denne manglende funktionalitet viser sig tydeligt for forskergruppen ved, at de to elever bevæger sig uroligt rundt i klasselokalet, forstyrrer andre elever i deres arbejde og påbegynder samtaler om andre emner end de stillede lektier. De hører musik – højlydt, går på Facebook og kommenterer YouTube-videoer, som de selv vælger at kigge på, men som ikke har nogen relation til de stillede lektier. I andre øjeblikke koncentrerer de to elever sig om deres lektiearbejde, men orienterer sig dog samtidig hele tiden mod, hvad der foregår rundt i lokalet. De har vanskeligheder med at koncentrere sig om at arbejde med de stillede opgaver, hvilket medfører, at de må tage lektier med hjem som hjemmearbejde.

Afsluttende kommentar

Denne artikels overordnede formål er at sætte fokus på det reformpolitiske tiltag om lektiehjælp og faglig fordybelse igennem observationer i skemalagt og obligatorisk lektietid i en 8. klasse i form af et casestudie. Målet med casen er at medvirke til skoleforskning i det reformpolitiske tiltag om 'lektietid og faglig fordybelse' og samtidig synliggøre behov for mere forskning i dansk regi i et underbelyst forskningsfelt. Forskergruppen opfordrer til at dagsordensætte en faglig tænkning, hvor lektier i en anden form end den observerede giver muligheder for organisering af elevers skoledage på andre måder med plads til en mere proces- og problemorienteret tilgang som forudsætning for elevers

læring og faglige fordybelse, sådan som det fremhæves i bl.a. det canadiske review fra 2009.

Referencer

- Aftale.** (2019). *Aftale mellem regeringen (Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti), Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti om Folkets skole: Faglighed, dannelse og frihed – justeringer af folkeskolen til en mere åben og fleksibel folkeskole, indgået d. 30. januar 2019*. Hentet den 1. september 2020 fra: [file:///C:/Users/asgr/Downloads/190130-Aftaletekst%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/asgr/Downloads/190130-Aftaletekst%20(1).pdf)
- Andersen, I. G. & Mikkelsen, M. F.** (2013). Lektiearbejde. I: *Lærere, undervisning og elevpræstationer i folkeskolen* (bind 13:09). København: SFI – Det nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Antorini, C. & Westerby, N.** (2011). Politisk efterord: Ny Nordisk Skole. I: L. Olsen (red.), *Uddannelse for de mange. Opskrift på en kulturrevolution* (s.153-177). København: Gyldendal.
- Bekendtgørelse** af lov om folkeskolen, LBK nr 1510 af 14/12/2017. Hentet den 22. oktober 2018 fra <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=196651>.
- Brinkmann, S. & Tanggaard, L.** (red.). (2015). Interviewet: Samtalen som forskningsmetode. I: S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder – en grundbog* (s. 29-53). København: Hans Reitzels Forlag.
- Canadian Council on Learning** (2009). *A systematic review of literature examining the impact of homework on academic achievement*. Toronto: Canadian Council on Learning.
- Emu**, Danmarks Læringsportal. Lovgivning og rammer for lektiehjælp. Hentet den 1. september 2020 fra: <https://emu.dk/grundskole/varieret-undervisning/lektiehjaelp-og-faglig-fordybelse/lovgivning-og-rammer>
- Epinion.** (2017). *Kortlægning af skoledagens længde* (rapport). København: Undervisningsministeriet.
- Flyvbjerg, B.** (2015). Fem misforståelser om casestudiet. I: S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder – en grundbog* (s. 497-520). København: Hans Reitzels Forlag.
- Gregersen, A. S.** (2017). Det gode læremiddel og aldersrelevante emnevalg. I: A. S. Gregersen (red.), *Tidlig sprogstart i skolen* (s. 38-49). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Gulløv, E. & Højlund, S.** (2003). *Feltarbejde blandt børn: metodologi og etik i etnografisk børneforskning*. København: Gyldendal.
- Hansen, T. I.** (2016). Læremidler og læremiddelforskning i Danmark. *Learning Tech*, 1(1), 7-35. <https://doi.org/10.7146/lt.v1i1.107618>
- Hansen, A. V.** (2009). *Lektier i den danske folkeskole*. (Speciale, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole) Hentet den 31. august 2020 fra: <http://undervise.dk/ny/files/7514/3732/0079/lektier-i-den-danske-folkeskole-2009-adam-valeur-hansen.pdf>
- Hansen, R., Slot, M. F. & Bremholm, J.** (2016). *Elevopgaver og elevproduktioner i det 21. århundrede – en kvantitativ og kvalitativ analyse af elevproduktioner i matematik, dansk og naturfag (Endline)*. Odense: Læremiddel.dk.
- Hastrup, K.** (red.). (2009). *Mellem mennesker. En grundbog i antropologisk forskningsetik*. København: Hans Reitzels Forlag.

- Hastrup**, K., Rubow, C. & Tjørnhøj-Thomsen, T. (2011). *Kulturanalyse: kort fortalt*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Hennessy**, E. & Heary, C. (2005). Exploring children's views through focus groups. I: S. Green & D. Hogan (red.), *Researching children's experience: Approaches and methods* (s. 236-252). London: SAGE.
- Illeris**, K. (2015). *Læring* (3. udg.). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Jagd**, K. S., Gregersen, A.S., Hedeskov, B., Anthon, R. & Green, G. (2016). *Lektiehjælp og faglig fordybelse: Afrapportering pilotundersøgelse*. Hentet d. 1. september 2020 fra: <https://www.ucviden.dk/da/publications/lektiehj%C3%A6lp-og-faglig-fordybelse-afrapportering-pilotunders%C3%B8gelse>
- Jensen**, V.M., Arendt, K. S. Nielsen, C. P. (2018). *Lektiehjælp og faglig fordybelse. En beskrivelse af reformelementet fra skoleledernes, lærernes, forældrenes og elevernes perspektiv* (VIVE rapport). Hentet den 31. august 2020 fra: <https://www.vive.dk/media/pure/7001/1719919>
- Kvale**, S. & Brinkmann, S. (2009). *Interview: introduktion til et håndværk* (2. udg.). København: Hans Reitzel.
- Meyer**, B. (2019). Digitalisering i sprogfagene – et forskningsbaseret praksisperspektiv. I: A. S. Gregersen (red.), *Sprogfag i forandring – pædagogik og praksis* (3. udg., Bind 2, s. 21-34). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Opheim**, V. (2013). *Den gode timen: en kvalitativ studie av undervisning og læringsarbeid på fire ungdomsskoler i Oslo* (Rapport 3/2013) Oslo: NIFU. Hentet den 31. august 2020 fra: <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/handle/11250/280395>
- Rambøll**. (2014). *Lektiehjælp og faglig fordybelse* (Litteraturstudie). København: Rambøll. Hentet den 31. august 2020 fra <https://www.uvm.dk/publikationer/ressourcecenter-for-folkeskolen/varieret-undervisning/2014-lektiehjaelp-og-faglig-fordybelse-litteraturstudie>
- Rambøll**. (2015). *Understøttende undervisning samt lektiehjælp og faglig fordybelse i folkeskolen*. København: Rambøll.
- Yin**, R.K. (2009). *Case study research: Design and methods* (4. udg.). Thousand Oaks, CA: Sage. <https://doi.org/10.33524/cjar.v14i1.73>.

Learning Tech – Tidsskrift for læremidler, didaktik og teknologi

Udgives af Læremiddel.dk

Learning Tech er et forskningstidsskrift, hvor alle artikler er forskerbedømt i form af dobbeltblindt peer review. Tidsskriftet bringer artikler, der rammer genstandsfeltet mellem læremidler, didaktik og teknologi, og hensigten er at spille en betydelig rolle som platform for den voksende skandinaviske læremiddelforskning.

Redaktion

Stig Toke Gissel, UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole
(ansvarshavende redaktør)

Bettina Buch, Professionshøjskolen Absalon

Hildegunn Juulsgaard Johannesen, University College Syd

Ove Christensen, Professionshøjskolen Absalon

Peter Holmboe, University College Syd

René Boyer Christiansen, Professionshøjskolen Absalon

Thomas R. S. Albrechtsen, University College Syd

Redaktionssekretær

Trine Ellegaard, UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole

Temareaktion

Bettina Buch, Professionshøjskolen Absalon

Stig Toke Gissel, UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole

Stine Reinholdt Hansen, UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole

Design og grafisk tilrettelæggelse

Trefold – grafisk design og kommunikation

Tryk

Narayana Press, Gylling

ISSN 2445-7981 (Tryk)

ISSN 2445-6810 (Online)

Rettigheder

© 2020 Læremiddel.dk og forfatterne

Kontakt

Læremiddel.dk, Niels Bohrs Allé 1, 5230 Odense M

www.laeremiddel.dk

